

A black and white portrait of Karol Heinz Jankowski, an older man with glasses, wearing a suit and tie, looking slightly to the right. The background is blurred, showing other people in a social setting.

IRENEUSZ GRABOWSKI, JACEK KARWOWSKI

(UNIWERSYTET MIKOŁAJA KOPERNIKA W TORUNIU)

KAROL HEINZ JANKOWSKI (1937 – 2025)

W listopadzie 2025 roku pożegnaliśmy Profesora Karola Jankowskiego – wybitnego fizyka teoretyka i chemika kwantowego, uczonego, nauczyciela i organizatora życia naukowego, którego działalność na trwałe wpisała się w historię polskiej chemii kwantowej.

Karol Jankowski urodził się 30 listopada 1937 roku w Olsztynie. Po ukończeniu szkoły podstawowej pracował przez kilka lat jako magazynier, jednocześnie uczęszczając do liceum dla pracujących. Okres ten, jak sam wielokrotnie podkreślał, ukształtował jego stosunek do pracy i ludzi, których cenił za rzetelność, kompetencję i oddanie wykonywanym obowiązkom. Podjął studia na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika, gdzie w 1962 roku ukończył fizykę a rok później matematykę. Z UMK w Toruniu związany był przez całe życie zawodowe. Stopień doktora uzyskał w 1966 roku pod kierunkiem prof. Aleksandra Jabłońskiego, a habilitację – w 1971 roku. Pracę rozpoczął w Katedrze Fizyki Doświadczalnej, by następnie związać się z Zakładem Fizyki Chemicznej, gdzie w roku 1982 został profesorem nadzwyczajnym, a następnie w 1990 roku profesorem zwyczajnym. Odbýwał też staże naukowe w wielu ośrodkach zagranicznych, m.in. w Niemczech, Kanadzie i Stanach Zjednoczonych, gdzie współpracował z czołowymi naukowcami na całym świecie.

Jak wspomina Jacek Karwowski: *W 1963 roku zaczęła z udziałem prof. Karola Jankowskiego formować się nieformalna grupa chemii kwantowej. Te seminaria, poznawanie całkowicie nowej dla nas dziedziny wiedzy oraz bogate życie towarzyskie stanowiły jeden z najszczęśliwszych okresów mojego życia zawodowego. Razem odkrywaliśmy nowy świat nauki: wyjazdy zagraniczne na staże i konferencje oraz współpracę z uczonymi, których wcześniej znaliśmy jedynie z publikacji.*

Początkowo grupa zajmowała się półempirycznymi metodami chemii kwantowej – dziedziną, do której Karol Jankowski podchodził z pewnym dystansem. Dzięki wykształceniu matematycznemu naturalnie skłaniał się ku formalizmowi teorii wielu ciał, a szczególnie precyzyjnym metodom badania korelacji elektronowej, co pozostało na zawsze centralnym tematem jego pracy naukowej.

Okolo 1974 roku mieliśmy już silne kontakty z wybitnymi badaczami w Europie Zachodniej i Ameryce Północnej. Dzięki temu, w latach 1976-1989, Karol Jankowski zorganizował sześć Szkół Chemii Kwantowej w ośrodku wypoczynkowym UMK w Bachotku, na Pojezierzu Brodnickim. Wykładowcami byli uczeni z całego świata, a uczestnikami doktoranci i młodzi badacze z krajów bloku wschodniego. Inicjatywa ta odniosła ogromny sukces. W kolejnych edycjach uczestniczyło około 130 osób. Wśród uczestników znaleźli się późniejsi liderzy nauki i życia publicznego: Angela Merkel - kanclerz Niemiec, Joachim Sauer - profesor Uniwersytetu Humboldta w Berlinie, Rudolf Zachradnik - Prezes Czeskiej Akademii Nauk, Zenonas Rudzikas - Prezes Litewskiej Akademii Nauk.

Badania prof. Karola Jankowskiego wniosły fundamentalny wkład do chemii kwantowej, zwłaszcza w obszarze teorii układów wieloelektronowych. Jego prace przyczyniły się do rozwoju teorii sprzężonych klastrow, metod perturbacyjnych dla stanów quasi-zdegenerowanych oraz opracowania podstaw nowej klasy baz do obliczeń chemii kwantowej – znanych dziś na całym świecie jako bazy korelacyjnie zgodne typu Dunninga. Był też współtwórcą modelowych układów H4 i H8, które dzięki swojej prostocie wykorzystywane były w chemii kwantowej do testowania jedno i wieloreferencyjnych metod kwantowo-chemicznych.

Profesor Jankowski nie obawiał się podejmować trudnych ani niekonwencjonalnych problemów i prowadził swoich studentów, doktorantów oraz współpracowników ku nowym kierunkom badań. Pomimo swoich osiągnięć pozostał człowiekiem skromnym, stroniącym od rozgłosu. Był osobą zasadniczą i głęboko przywiązaną do swojego systemu wartości. Zapamiętamy Profesora Karola Jankowskiego jako znakomitego uczonego, wymagającego, lecz inspirującego mentora i kierownika, surowego recenzenta, a równocześnie utalentowanego gawędziarza i często duszę towarzystwa. Jego odejście pozostawia głęboką pustkę w naszej społeczności akademickiej oraz w życiu wszystkich, którzy mieli zaszczyt z nim współpracować.